Sosem halunk meg!

Szívemen ezeréves átok, Hegyek, völgyek, álljatok meg, Hadd panaszkodjam el nektek – hallik a lemezjátszóból, a Szkítia nem fárad. És a Bableves csárda után nem sokkal egyszer csak előtűnik Kozárd. A Palóc Út nevezetű turista-óriáskör szeretni való, barátságos pontja.

A Cserhát keleti lábánál vagyunk. Északnyugat felé a Bézma, a Közép-hegy, vulkanikus andezittakaróval, odébb meg lajtamészkő, amely a beavatottak szerint a Pannon-tenger emlékét őrzi. A középkorban itt két település is volt, Kozárvölgy és Varaskalapács.

Az 1633-as török kincstári adóívek szerint Kozárdon három adóköteles háztartás van. A 18. század után a falut Esterházy Miklós herceg és a Marsovszky család birtokolta.

Középkori faluszerkezetét máig megőrizte a település. Legnevezetesebb értéke a központban álló harangláb. A kis műremek klasszicista stílusú, 19. századi.

Nem messze öreg kastély áll, régi méltóságából keveset még őriz. Föntebb, a Pogányvár-hegyen már semmi sincs, az egykor földvárnak csak az emléke van ott. A környéken erdős magaslatok, gyümölcsösök, szántók hasogatják a dombokat.

Falunap van a csöppnyi településen. Mindenki az utcán, talán mind a 187 ember (mert ennyien lakják). Tavaly óta eggyel nőtt a lélekszám. Mondják a kozárdi titkok tudói, ez a falu nem sorvad, inkább megy előre. Munkahely is van éppen elegendő. Még annak az egy szem embernek is lenne, aki éppenséggel nem akar dolgozni, de neki tényleg nem akaródzik, így aztán a munkaképesek százszázalékos foglalkoztatási statisztikáján egy parányi csorba van.

A fakápolnában kezdjük. Ez Kozárd új ékessége, tavaly szentelték. Meghitt imahely, méltó kulissza a szentmisékhez, a közös falusi rítushoz. Szárnyas oltárán Szurcsik János festményremekei. A kápolna fölött üvegpiramis, előtte a Zenélő Angyal szobra. Tetőkilátóról nézhet mise után szét az ember. Most nagy a felfordulás. Lovasok vonulnak a főutcán, kisbíró dobol és hirdet, számvetést készít az egy évről, amióta nem volt itt szüretünnep. Most van, de igazi szüret nélkül, a termés nagy része ugyanis elfagyott. Vajon mi adja ezen az őszön a híres kozárdi vadászbort? Szilvapálinka is tán csak mutatóba lesz, mert az ahhoz való is jórészt elpusztult, ahogy az almáskertek kincsei is oda.

Indulnak a hintók, vonul a menet, ott a hegybíró meg a szüreti bíróné is bujáki díszben. Hozzák a palócruhás lányok a rúdon függő szőlőgúlát, mert egy kevés azért maradt, amit nem vitt el a tavaszi hirtelen fagy. Nyomukban a maskarások, sok fiatal között néhány idősebb is, mint a falu mindig jókedvű embere, Fecó, csőszruhában.

Az Almavölgybe tart a sokaság. Ott már készülnek a zenészek, az üstök alatt éled a tűz, a palóc kézművesek kirakják a portékát. Török János Szécsényből jött, a palócföldi népi iparművészek egyesületi elnöke ő, de itt most nem elnök, hanem kosárremekek készítője. Nemsokára körülveszi a bámész sereg. Kis kovácsműhelyt telepít a rétre Tóth Attila. Felsőpetényből jöttek, társával bemutatót tartanak. Aki kéri, annak kovácsolnak, kiverik az üllőn a legkülönlegesebb kívánság szerint valót is. Asztalosmesterséget tanult a fiatal kovács, aztán átnyergelt a vasra, nem hiába. Míves munkái sorakoznak a tölgyasztalon.

Odább lovagolni tanulgat egy rakás kisgyerek. Egy sátorban a tojáspatkoló asszony, Ferenczi Éva kollekcióját csodálják, és a vanyarciak, terényiek, szenteiek hímzéseit. Az ő finomságukból, a helyben sütött kalácsból is kerül az asztalra. Nedeliczki Teréz, a Nógrád-Hevesi Szlovákok Egyesületének elnöke, a térségben ismertté lett civil kezdeményezés kiötlője arról beszél a sátor vendégeinek, hogy náluk sosem áll meg az élet, minden évszakban kitalálnak valamit, ami Vanyarcra és környékére vonzza az idegent. Prospektusba gyűjtötték, mi mindent kínálnak, a vendég válogathat: ha kisiskolásoknak mesemondó kell, az is van, ha népviseleti bemutatóra kíváncsi a turistacsoport, az is, meg minden, ami a falu kultúrájáról képes mesélni.

Mangalicaszalámit, enyhén füstölt mangalica pároskolbászt, sózott fehérszalonnát, bokri juh- és hollókői kecskesajtot kínálnak az árusok, másutt sztrapacskát, sonkás bablevest. Az érdeklődőket elkalauzolják a közeli mangalicafarmra, a még inkább kíváncsiakat a pincesorra.

A Pohánka domboldalán vagy a Nagyszőlőben, a barackos- és cseresznyéskertekben az idén rossz világ volt – mondja Hajas Pál, a tudós agrármérnök, kandidátus. Sokáig ENSZ-agrártisztviselő volt, a világot járta. Aztán hazajött, hogy átadja, amit tud. Százhektáros, korszerű technológia szerint való gyümölcsös telepítésével, hűtőház építésével, mangalicafarm létesítésével alapozták meg az agrárturisztikai fejlesztéseiket a kozárdiak, ebben látják a jövőt. Felesége, Hajasné Banos Márta polgármester sorolja a vonzó értékeket, a megőrzött, tiszta környezetet, az óvott faluképet, az ökoturisztikai programokat, mint a séták az andezitbányába, a Hármasforráshoz. És a kulturális, művészeti, gasztronómiai rendezvények is már a falu sajátosságai. A magyar vidék értékeinek hírlelői.

Egész nap megtartja vendégeit a falufesztivál. Este a Szkítia szabadtéri koncertjén ezrek. A száznyolcvanhét lelkes kis falu hogy is adna ki ekkora közönséget, de jött ide boldog-boldogtalan. Mert Kozárd híre sokkal nagyobb, mint a fizikai valósága. Olyan, mint az itt csordogáló Mérges patak: kicsi, ám ha a hegy föltáplálja, nagyra nő.

Én istenem, rendelj szállást, Már meguntam a vándorlást, A vándorlást, a bujdosást, Az idegen földön lakást – szól a népdal Szkítia módra. Szilaj zene. A cseppet sem elkényeztetett vidékhez, Nógrádhoz illő. És az itteniek makacs megmaradni akarásához.

Várkonyi Balázs